



Członkowie
Polskiej Akademii Umiejętności
na Walnym Zgromadzeniu PAU
w dniu 18 czerwca 2011
wybrali na
Członka Honorowego
Polskiej Akademii Umiejętności
Pana Tadeusza Mazowieckiego



fol. Bogdan Zimowski, 2009

"A Day of Glory" uczonych z Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Warszawskiego

Nagroda im. Mariana Mięśowicza PAU – 2011

Laureaci tegorocznej Nagrody im. Mariana Mięśowicza, przyznawanej przez Polską Akademię Umiejętności, dr hab. Grzegorz Pietrzyński i dr hab. Igor Soszyński pracują w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Obydwaj są uczniami prof. Andrzeja Udalskiego. Nadal są członkami kierowanego przez niego zespołu *OGLE*¹, ale każdy z nich ma już silną, niezależną pozycję w światowej astronomii.

Grzegorz Pietrzyński urodził się w 1971 roku. Stopień doktora uzyskał w 1999, a doktora hab. w 2006 roku. Kieruje projektem *Very accurate calibration of the cosmic distance scale*, który jest finansowany przez Fundację na rzecz Nauki Polskiej w ramach programu *TEAM*. Wraz z prof. Wolfgangiem Gierenem z Universidad de Concepción w Chile stoi na czele międzynarodowego projektu *ARAUCHARIA*², którego celem jest wyznaczanie odległości do pobliskich galaktyk.

Urodzony w 1975 roku Igor Soszyński uzyskał kolejne stopnie naukowe w latach 2001 i 2008. Jest znany przede wszystkim jako odkrywca nowych form pulsacji gwiazd. W zespole *OGLE* odpowiada za opracowanie danych o gwiazdach zmiennych i stworzenie ich katalogu. Będzie to największy katalog gwiazd zmiennych wszystkich typów – ważny materiał źródłowy dla szerokiej gamy badań astronomicznych.



Grzegorz Pietrzyński w Parku Narodowym Conquillo, południowe Chile



Igor Soszyński przy Teleskopie Warszawskim w Las Campanas, Chile

Nagroda im. Mariana Mięśowicza przyznana została za pracę *The dynamical mass of a classical Cepheid variable star in an eclipsing binary system*, opublikowaną w prestiżowym czasopiśmie „Nature” w 2010 roku³. Wiedza o parametrach Cefeid odgrywa kluczową rolę w wyznaczaniu odległości we Wszechświecie. Odkrycie Cefeidy w układzie zaćmieniowym stworzyło możliwość precyzyjnego wyznaczenia jej parametrów, w tym masy, co jest szczególnie ważne wobec trwającej kontrowersji dotyczącej mas obiektów tego typu.

WOJCIECH A. DZIEMBOWSKI
członek korespondent PAU

¹ Optical Gravitational Lensing Experiment.

² Od nazwy wspaniałego drzewa występującego w południowym Chile.

³ G. Pietrzyński, I.B. Thompson, W. Gieren, D. Graczyk, G. Bono, A. Udalski, I. Soszyński, D. Minniti, B. Pilecki, *The dynamical mass of a classical Cepheid variable star in an eclipsing binary system*, Nature 468, 542–544 (25 November 2010).

“A Day of Glory” uczonych z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Nagroda im. Tadeusza Browicza PAU – 2011

Laureatem Nagrody im. Tadeusza Browicza Polskiej Akademii Umiejętności za wybitne osiągnięcia w dziedzinie medycyny w roku 2011 został prof. dr hab. n. med. Andrzej Szutowicz, kierownik Katedry Biochemii Klinicznej i Zakładu Medycyny Laboratoryjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Jest wybitnym uczonym w dziedzinie neurobiochemii i neurobiologii. Głównym nurtem jego badań są różne aspekty metabolizmu energetycznego i neuroprzekaźniczego w neuronach cholinergicznego układu nerwowego.



Andrzej Szutowicz

W ostatniej dekadzie zajmował się komórkowym modelem neurodegeneracji neuronów cholinergiczych, w których udowodnił istnienie dwóch powiązanych ze sobą metabolicznie, lecz niezależnych funkcjonalnie, wewnątrzkomórkowych puli acetylo-CoA. Okazało się, że pula mitochondrialna acetylo-CoA determinuje możliwości przeżycia, a pula cytoplazmatyczna zdolność neuronów cholinergiczych do pełnienia funkcji neuroprzekaźniczych w warunkach patologicznych. Oryginalnym jego osiągnięciem było także wykazanie odwrotnej zależności między ekspresją fenotypu cholinergicznego w neuronach cholinergiczych, a ich podatnością na różne sygnały neurodegeneracyjne, w tym amyloid-beta, niedobór witaminy B1, nadmiar NO, cynku oraz glinu. Wyjaśniają one jeden z możliwych mechanizmów preferencyjnego uszkodzenia neuronów cholinergiczych w przebiegu różnych chorób neurodegeneracyjnych człowieka. W ostatnich latach opublikował szereg prac konsolidujących hipotezę o kluczowej roli acetylo-CoA w patomechanizmach encefalopatii cholinergiczych; m.in. w *Metab Brain Dis* (2006) i *J Neurochem* (2010).

Drugą laureatką Nagrody im. Tadeusza Browicza Polskiej Akademii Umiejętności za wybitne osiągnięcia w dziedzinie medycyny w roku 2011 została dr n. med. Magdalena Chmara, pracownik Katedry i Zakładu Biologii i Genetyki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.



Magdalena Chmara

Uczestniczyła w badaniach zespołu belgijskiego nad podłożem molekularnym genetycznych zespołów nerwowo-sercowo-twarzowo-skrzynych (NCFC) u człowieka. Nagrodę otrzymała za badania naukowe, w wyniku których:

- 1) wykryto nową chorobę genetyczną nazwaną zespołem Legiusa, który jest wywołany mutacjami genu *SPRED1*. Zespół ten stanowi niedawno wyodrębnioną klinicznie chorobę autosomalną dominującą, której objawy przypominają zmiany obserwowane u pacjentów z nerwiakowłókniakowatością typu I (NF1). O doniosłości tego odkrycia świadczy to, że cykl prac został opublikowany w renomowanych pismach *Nature Genet* 39: 1120-26, 2007 i *Hum. Mutat.* 32: E1965-98, 2011;
- 2) wykryto nowy mechanizm molekularny zaburzający aktywność białka HRAS u pacjenta z zespołem Costello. Opisana mutacja w obrębie genu *HRAS* prowadzi do zaburzenia procesu wiązania i dysocjacji nukleotydów przez to białko. Mechanizm prowadzący do zmiany aktywności białka HRAS jest czynnikiem wystarczającym do zainicjowania procesu chorobowego. Wyniki zostały opublikowane w *Hum. Mutat.* 29: 232-39, 2008.

JANUSZ LIMON
członek czynny PAU

Wyróżnienie Komisji PAU do Oceny Podręczników Szkolnych – 2011

Wyróżniony w tym roku przez Polską Akademię Umiejętności podręcznik przeznaczony jest do nauczania łaciny w szkołach ponadgimnazjalnych. Opracowanie autorstwa **Stanisława Wilczyńskiego, Ewy Pobiedzińskiej i Anny Jaworskiej** składa się z dwóch tomów: *Porta Latina. Podręcznik do języka łacińskiego i kultury antycznej* oraz *Porta Latina. Preparacje i komentarze*. Zostało ono opublikowane przez Wydawnictwo Szkolne PWN. Część pierwsza zawiera łacińskie teksty, ćwiczenia, sentencje i słownik, w części drugiej obok informacji leksykalnych i gramatycznych znajdują się także objaśnienia uzupełniające z dziedziny historii, filozofii, literatury antycznej i życia codziennego starożytnych Greków i Rzymian.

Wnioskując o wyróżnienie tego podręcznika, recenzenci podkreślili, że cechuje go nowoczesne ujęcie niełatwych treści kształcenia i właściwe dostosowanie do specyfiki szkolnego nauczania języka łacińskiego i kultury antycznej. Co równie istotne, jego zawartość odpowiada aktualnemu stanowi badań z zakresu językoznawstwa oraz dydaktyki języka łacińskiego, a także

szeroko rozumianej wiedzy o antyku. Na uznanie zasługuje zwłaszcza interesujący dobór tematyki dotyczącej kultury starożytnej. Zapoznając z tą tradycją, książka sprzyja kształtowaniu postaw obywatelskich, wyjaśnia początki takich pojęć jak: państwo, prawo, obywatel i ukazuje kształtowanie się różnych instytucji publicznych.

Podręcznik dostarcza także wiedzy niezbędnej do rozbudzenia świadomości językowej, gdyż nauka fleksji i składni łacińskiej umożliwia pogłębienie refleksji nad językiem polskim (jak również innymi współczesnymi językami). Objaśniając słownictwo, autorzy konsekwentnie wskazują zapożyczenia łacińskie, które weszły do naszej mowy. W ten sposób uwidoczniają jej korzenie i nadal aktualne związki z językiem starożytnych Rzymian, a także z łaciną chrześcijańskiego średniowiecza. Dzięki tym walorom uczniowie mają szansę uzmysłowić sobie znaczenie znajomości łaciny i kultury antycznej dla współczesnego Polaka i Europejczyka.

GRZEGORZ CHOMICKI

sekretarz Komisji PAU do Oceny Podręczników Szkolnych



Wydarzenia

27.06.2011, godz. 16.15, Mała Aula

**Posiedzenie naukowe
Komisji Spraw Europejskich PAU**

Jerzy Bahr,
Okruchy Wschodu

28.06.2011, godz. 11.00, Mała Aula

**Posiedzenie naukowe
Komisji PAU Oceny Podręczników Szkolnych**

30.06.2011, godz. 17.00, sala 24

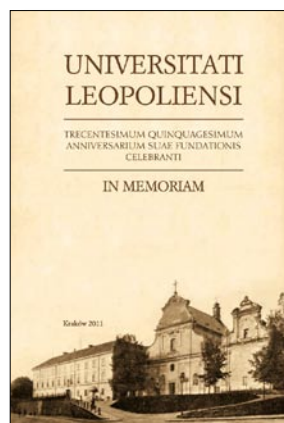
**Posiedzenie naukowe
Komisji Etnograficznej PAU**

Dr hab. Janusz Barański,
Muzeum Etnograficzne dzisiaj

Zapraszamy na posiedzenia,
które odbędą się w gmachu PAU
przy ul. Sławkowskiej 17 w Krakowie.

Informacje na temat posiedzeń i konferencji
można znaleźć na stronie internetowej PAU
(www.pau.krakow.pl).

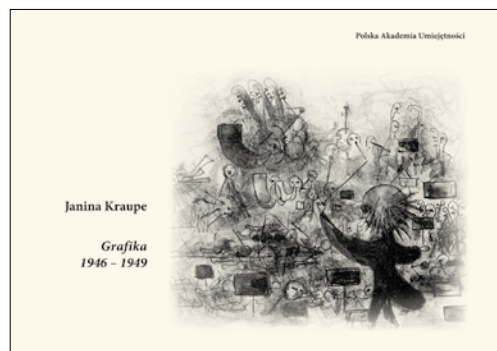
Wydawnictwo PAU poleca...



**UNIVERSITATI
LEOPOLIENSI**

TRECENTESIMUM
QUINQUAGESIMUM
ANNIVERSARIUM
SVAE FUNDATIONIS
CELEBRANTI

IN MEMORIAM



Janina Kraupe

Grafika
1946 - 1949

Janina Kraupe, *Grafika 1946–1949*

Gdański onkolog profesor Jacek Jassem laureatem nagrody „Wybitny Polak”



Kapituła Polskiego Godła Promocyjnego „Teraz Polska” przyznała nagrodę „Wybitny Polak” profesorowi Jackowi Jassemowi z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Nagrodę tę wręczono w dniu 6 czerwca 2011 roku w Teatrze Wielkim w Warszawie. Pozostałymi laureatami byli chirurg transplantolog profesor Maria Sieronow oraz Adam Matysz.

Prof. Jacek Jassem otrzymał nagrodę za swoją wieloletnią działalność na rzecz zdrowia publicznego, w szczególności za inicjatywę, opracowanie i doprowadzenie do nowelizacji ustawy o ochronie przed skutkami palenia tytoniu. Ustawa ta, uchwalona przez Sejm RP i Senat RP, weszła w życie 15 listopada 2010 roku. Wprowadzenie ustawy w znacznym stopniu ogranicza palenie tytoniu w przestrzeni publicznej, dostosowuje prawo polskie do światowych standardów i w konsekwencji doprowadzi do poprawy stan zdrowia społeczeństwa. Swoją sukces prof. Jassem skomentował: „Jestem przekonany, że wprowadzenie tego zakazu uratuje więcej istnień, niż mogę to zrobić w klinice jako onkolog”.

Prof. Jacek Jassem jest kierownikiem Kliniki Onkologii i Radioterapii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Jest uznanym onkologiem, pełni też funkcję Przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Onkologicznego oraz szereg funkcji w europejskich i światowych organizacjach i towarzystwach naukowych.

JANUSZ LIMON

W stronę komunikacji naukowej

28 maja 2011 odbył się w warszawskim Parku im. Rydza-Śmigłego piętnasty Piknik Naukowy, zorganizowany po raz pierwszy przez Centrum Nauki Kopernik (tradycyjnie przez Polskie Radio). Ostatni Piknik był ponoć największy także na świecie, co wszakże nie jest jedynym ani głównym powodem uznania dla organizatorów. Jest nim to, co nazwałabym szeroko zakreślonym horyzontem i poziomem wykonania zamysłu.

Park na Powiślu odwiedziło ponad 100 000 osób, przede wszystkim rodziny z małymi i większymi dziećmi. Wystawiało 130 krajów z całego świata, wśród nich po raz pierwszy Izrael. W 237 namiotach wykonywano eksperymenty, oglądano wystawy, pokazy, słuchano objaśnień uczonych, odgadywano zagadki, przeżywano przygody, jakie się gdzie indziej nie zdarzają. Występowali znani z międzynarodowych pokazów popularyzatorzy i specjaliści od tego, co coraz częściej nazywa się komunikacją naukową.

Nad tym pojęciem warto się zastanowić. Dzisiaj jest jeszcze pewnie bardziej wyrazem pragnień i dążeń niż określeniem rzeczywistości. Pragnień, bo do powszechnego, codziennego wokabularza weszły podstawowe pojęcia używane w naukowym opisie świata – nie po to, aby brzmiały egzotycznie, ale by pomagały wspólnie odnosić się do zmiennej rzeczywistości, otaczającej każdego z nas. Komunikacja naukowa to nie jest komunikacja uczonych ze sobą, ani nawet uczonych ze społeczeństwem – jakkolwiek ta druga powinna się stale ulepszać i wzmacniać – ale porozumiewanie się społeczeństwa na wyższym poziomie wiedzy o świecie. Temu służą takie instytucje, jak Centrum Nauki Kopernik i takie przedsięwzięcia, jak Piknik Naukowy oraz Festiwałe Nauki, odbywające się jesienią w kilku polskich miastach.

Piknik ma dobrą tradycję. Kiedy się rodził, pracowałam w Polskim Radio i byłam związana z jego edukacyjnym kanałem, Radiem BIS. Autorka pomysłu, aby w publicznej stacji ogólnopolskiej wyodrębnić zadania edukacyjne – Krystyna Kępska-Michalska, twórczyni i szefowa Radia BIS, nawiązała rozszerzając się szybko współpracę z środowiskiem naukowym, powołując niebawem Kolegium ds. Audycji Edukacyjnych z udziałem prof. Łukasza Turskiego, który został przewodniczącym. W tym kręgu przygotowano pierwszy Piknik – kilkanaście namiotów rozstawionych na Rynku Nowego Miasta. Idea była od początku ta sama – pokazać i zainteresować tym, co w nauce najnowsze, co ma perspektywę działające na wyobraźnię, zwłaszcza

młodej publiczności, co budzi pragnienie uczestniczenia kiedyś w urzeczywistnianiu, a może rozwijaniu owych perspektyw.

Na Pikniku 28 maja najnowsze atrakcje symbolizował robot Honda Asimo, ściągając tłumy dzieci i dorosłych na swoje pokazy tańca, gry w piłkę, chodzenia w kółko... Podawał kawę ze zręcznością zawodowego kelnera. Dzieci o robotach słyszą, albo czytają, jednak spotkanie „twarzą w twarz” (Honda Asimo ma wygląd chłopca) wywołuje pewnie emocje podobne tym, jakie żyjemy dla czworonożnych przyjaciół.

Tegoroczny Piknik Naukowy miał przewodnie hasło: Wolność. W tym kontekście możliwe do wielorakich interpretacji. Robili to gospodarze namiotów i autorzy różnych pokazów i ekspozycji. Muzeum Historii Polski, które nie ma jeszcze własnej siedziby, ale jest bardzo aktywne, przedstawiało problematykę wolności człowieka, grup etnicznych, wyznaniowych, narodów. Przedstawiciele nauk ścisłych swoimi eksperymentami demonstrowali wolność myśli i wolność poznawania świata, której natychmiastowym świadectwem był udział piknikowej publiczności w niektórych doświadczeniach.

Park Rydza-Śmigłego odwiedzili uczestnicy konferencji ECSITE – Europejskiej Sieci Centrów i Muzeów Nauki, którą Centrum Nauki Kopernik zorganizowało w Warszawie. Hasłem tego zgromadzenia była także wolność, uznana za wartość najpierwszą dla rozwoju nauki, od którego zależy przyszłość, jakiej pragniemy dla następnych pokoleń. Podczas konferencji na prezesa Zarządu ECSITE wybrano Roberta Firmhofera, dyrektora Centrum Nauki Kopernik – po raz pierwszy Polaka. Robert Firmhofer, z wykształcenia filozof, był zastępcą naczelnej redaktorki Radia Bis i od początku uczestniczył w urzeczywistnianiu idei Pikników Naukowych oraz jej wprowadzaniu na europejskie wody. Centrum Nauki Kopernik ma od momentu powstania znakomitą międzynarodową markę.

Jest jeszcze jedna dobra wróżba dla losów komunikacji naukowej w Polsce. Spadkobierca (nie bezpośredni) radia BIS – Program Czwarty Polskiego Radia publicznego startuje z ambicją bycia programem popularnonaukowym, edukacyjnym i „cywilizacyjnym”.

Zdaję sobie sprawę z tego, że nawet najbardziej udane wydarzenia nie stanowią jeszcze gleby potrzebnej do tego, aby rosło społeczeństwo wiedzy, jak się to określa w rozmaitych ważnych dyrektywach. Są jednak źródłami otuchy dla tych, którzy w ów wzrost angażują siły i zapał.

MAGDALENA BAJER

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Biafas, Aleksander Koj, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Adam Strzałkowski, Andrzej Szczeklik, Piotr Sztompka, Jerzy Vetulani, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Kobos, Marian Nowy; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny, Adam Korpak – grafika, Witold Brzoskowski – sekretarz redakcji, fotostkład; konsultacje – Wydawnictwo PAU.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania artykułów i korespondencji oraz zaopatrywania ich własnymi tytułami. Artykułów niezamówionych redakcja nie zwraca.

Subskrypcja: bezpłatną elektroniczną prenumeratę PAUzy można zamówić wysyłając e-mail na adres: pauza@pau.krakow.pl